

Obracanje predstavnik Petritscha Vijecu sigurnosti Ujedinjenih nacija

Visokog Wolfganga

Uvazeni gosp. predsjednice,
Clanovi Vijeca sigurnosti,

Obracam vam se u vremenu iskusenja za tesko steceni mir na Balkanu. Dim nad planinskim selima i zvuci zestoke puscane paljbe opet su tu, ovaj put u Makedoniji i Srbiji, dok sa pretežno hrvatskih podrucja u Bosni i Hercegovini ponovo dolaze pozivi na etnicku podjelu.

Medjutim, ovoga puta ne mozemo reci da ne znamo sa kakvim izazovima smo suoceni u naporima na ucvrscivanju mira u jugoistocnoj Evropi. Sada uistinu vidimo sta su ti izazovi to su lideri proslosti koji se plase da ce ih pozitivne i stvarne promjene sadasnjice lisiti moci, i politicke i finansijske.

Ovo je 18. izvjestaj koji podnosi jedan Visoki predstavnik, a cetvrti put da ja imam cast govoriti pred Vijecem sigurnosti. Zelim iskoristiti ovu priliku da pokazem kako moj Ured i druge medjunarodne organizacije ciji rad koordiniram u Bosni, kao sto su Ujedinjene nacije uspjesno djeluju protiv opasnih glasova koji zagovaraju podjele u Bosni i Hercegovini. Zelim pokazati kako vladavina zakona i trzisne i ekonomske reforme preobrazavaju ovu zemlju i upucuju je na put integracije sa Evropom. I kako sve ovo moze poslužiti kao model za ostatak regiona.

Mi ne smijemo ustuknuti pred pojavom nekoliko naoruzanih ljudi ili bucni prijetnji i odreci se tesko obavljenog posla i milijardi dolara utrosenih na izgradnju temelja za stabilan i

prosperitetan Balkan.

Nas kontinuirani angazman u Bosni i Hercegovini mozete posmatrati na dva nacina kao moralni imperativ ili jednostavno kao zdrav razum koji prepoznaje sopstveni interes. Kako god bilo, medjunarodna zajednica bi izašla kao gubitnik ukoliko bili odustali od napola obavljena posla.

Evo zbog cega:

S obzirom na revolucionarne promjene do kojih je prošle godine doslo i u Hrvatskoj i u Jugoslaviji, smatralo se da su rezultati općih izbora održanih u novembru prošle godine razocaravajuci. Međutim, kada se uzme u obzir karakter Bosne i Hercegovine, kao istinski multietničke zemlje gdje je tokom rata između 1992. i 1995 godine skoro četvrt miliona ljudi izgubilo život prelaz na umjerenije stranke je i stvaran i ohrabrujuci.

Broj mandata u državnom Zastupničkom domu, koji su osvojile stare nacionalističke stranke poput bosnjačke Stranke demokratske akcije, SDA, Srpske demokratske stranke, SDS i Hrvatske demokratske zajednice, HDZ od kojih niti jedna, usput budi rečeno, nema neki naročit demokratski kredibilitet – pao je sa 36 od ukupno 42 koliko su imale 1996. godine na samo 19 na posljednjim izborima. Najzastupljenija je multietnička Socijal-demokratska stranka, SDP, sa devet mandata.

Gotovo 10 godina nakon izbijanja rata u Bosni i Hercegovini, ova je promjena po prvi put u ovoj zemlji dovela do uspostavljanja vlade koja nije nacionalistička kako na državnom nivou tako i u Federaciji, u kojoj pretežno žive Bosnjaci i Hrvati. U Republici Srpskoj, entitetu gdje uglavnom žive Srbi, na čelu Vlade se nalazi umjereni tehnokrat. Novi premijer Bosne i Hercegovine odnosno premijer na državnom nivou, Božidar Matic, najavio je planove za provedbu tržišnih reformi, stvaranje radnih mjesta i omogućavanje stotinama

hiljada gradjana Bosne i Hercegovine, koji su i dalje izbjeglice ili raseljena lica, da se vrate u svoje domove. Ovo smatram vaznim indikatorom da moj "ownership concept", koncept odgovornosti lokalnih vlasti i gradjana za probleme ove zemlje – konacno pocinje funkcionirati.

Gospodine predsjednice, dame i gospodo: Zelimo li gospodina Matica ostaviti samog bas sada, dame i gospodo, kada situacija u Bosni i Hercegovini pocinje bivati bolja?

Jedan ugledni americki kolumnista, koji u naslovu svoje kolumne kaze "Nacionalizam jos uvijek dominira" smatra da bismo vjerovatno to trebali uraditi. Isti je napisao: "U buducnosti cemo vjerovatno biti svjedoci podjele izmedju Hrvatske i Srbije, ne-muslimanskih dijelova Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina kakva danas postoji i na cije je stvaranje veliki utjecaj izvrsio Richard Holbrooke za vrijeme pregovora odrzanih u Daytonu 1995.godine, vjerovatno je suvise vjestacka tvorevina da bi mogla prezivjeti."

Ovakva ideja, sto i jeste zabrinjavajuce, je sve vise u opticaju u akademskim krugovima, kao i drugdje na obje strane Atlantskog okeana. Tek odnedavno diskreditovana ideja "prastare etnicke mrznje", koju je medjunarodna zajednica koristila kao ispriku za svoju inertnost pocetkom 90-tih, dobiva na snazi dok istovremeno nacionalisticki protagonosti u Hrvatskoj, Jugoslaviji i Bosni i Hercegovini gube moc.

Jedan od onih koji gube tlo je i gosp. Ante Jelavic. Nakon niza provokativnih poteza s njegove strane, ovog mjeseca sam ga smijenio sa funkcije clana zajednickog Predsjednistva Bosne i Hercegovine. Takodje sam mu zabranio dalji angazman u bilo kojoj politickoj stranci, ukljucujuci i u HDZ-u koji je predvodio sve do prije dvije sedmice. Ista zabrana se odnosi i na tri njegova zamjenika tvrdolinijasa.

Jelavic je djelovao u pravcu rusenja Daytonskog mirovnog sporazuma, ugrozavajuci time ustavni poredak u Bosni i

Hercegovini, kao i mir u toj zemlji. Njegova stranka je mjesecima bojkotirala zvanične institucije, zbog čega su svi oni koji su za tu stranku dali svoj glas ostali nezastupljeni. Uprkos konkretnim upozorenjima, njegova stranka je na sam dan izbora održala politički miting pod plastom referendum. Također je učestvovao na mitingu podrške dvojici osuđenika za ratne zločine koje je Tribunal u Hagu prošlog mjeseca osudio za zločine protiv čovječnosti. Ubrzo nakon toga je njegova stranka, tvrdeći da govori u ime Hrvata u Bosni i Hercegovini, najavila plan za uspostavljanje samouprave. Bio sam primoran da poduzmem odlučne mjere.

Nas kolumnista bi rekao "rekao sam vam".

Ali, o čemu se, zapravo, radi?

Vec duži niz godina nacionalisti Jelavićevog soja se bogate iskoristavajući strah i sumnje stanovništva koje još uvijek pokušava prevladati strahote rata. HDZ je u predizbornoj reklami podrivackog sadržaja, koju je kasnije zabranio OSCE budući da je bila u suprotnosti sa izbornim pravilima, prikazao Muslimane, inače susjede bosanskih Hrvata, kao krvozedne Saracene kako stavljaju nevinnu djecu pod mac. Ne treba puno da biste ubijedili nekoga sa ograničenim pristupom izbalansiranim izvještavanju da im je život u opasnosti. Strah je bio karta na koju su godinama igrali i koja im je zagarantovala veliki odaziv birača.

Ali stranke poput HDZ-a se nalaze u nevolji. Sve u svemu, glasovi za HDZ mandate u državnom parlamentu su opali sa 340,000 na prvim poslijeratnim izborima 1996. godine na svega 160,000 prošle godine. Istina je da je srpski SDS, kojeg je osnovao optužen za ratne zločine Radovan Karadžić, u Republici Srpskoj dobio veliki broj glasova. Unatoč tome, ta stranka je ipak morala prihvatiti umjerenu vladu koju sam ranije pomenuo.

Sve u svemu, gospodine Predsjednice, dame i gospodo, izvori

straha i novac koji je taj strah proizvodio i slijevao u riznice nacionalističkih stranaka već polako blijede.

Rekordan broj izbjeglica i raseljenih osoba je prošle godine zaključio da je situacija u dovoljnoj mjeri bezbjedna te su se vratili svojim domovima. Ali, još uvijek su se javljali zločinacki incidenti sa ciljem ulijevanja straha i odvracanja od povratka kuće su gorile u istocnim dijelovima Srebrenice, bilo je demonstracija i svakodnevnog zastrašivanja dužnosnika koji rade u stambenim organima na provedbi novih, striktnih imovinskih zakona.

Ipak je u toku 2000. godine zabilježen povratak 67,000 osoba u Bosni i Hercegovini i to u područja gdje pripadaju manjinskom stanovništvu. Ta brojka je gotovo dvostruko veća od broja ostvarenih povrataka u 1999. godini.

Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice je izvijestio da ove zime nije bilo satorskih naselja i da je ove godine proces povratka dobro startovao zahvaljujući blagoj zimi. Tako se u januaru 2001. godine na prostoru cijele Bosni i Hercegovini vratilo svojim domovima 4,026 osoba iz reda manjinskog stanovništva, dok je u istom mjesecu prije godinu dana zabilježen povratak 1,688 osoba.

Kada izbjeglica bosnjacke nacionalnosti ima samopouzdanje da se vrati u mjesto poput Srebrenice, u kojem se dogodio najveći masakr u Evropi nakon Drugog svjetskog rata, onda možete biti poprilično sigurni da nacionalistička poruka gubi na snazi. I dalje ću odlučno djelovati i sa funkcije smjenjivati sve one dužnosnike koji opstruiraju vladavinu prava u oblasti od vitalnog značaja – povratka.

Nacionalistima se ne sviđa kako su vladavina prava i tržišne reforme počele da nagrizaju ono što je nekad predstavljalo njihov ekonomski posjed i institucionalizirano razbojništvo koje su uzimali zdravo za gotovo.

Dana 31. decembra prošle godine zatvoreni su zavodi za platni

promet, stari komunistički monopol i nad finansijskim transakcijama, koji su u toku rata bili pod strogom kontrolom tri vodeće nacionalističke stranke. Komercijalne banke, među njima i nekoliko zapadnih banaka, preuzele su njihovu ulogu. One pružaju bolje usluge i omogućavaju pravu konkurenciju. Visina kamata na kredite pala je sa oko 30 posto na svega 10 posto.

Bosna i Hercegovina je i dalje uveliko ovisna o međunarodnoj pomoći koja prema procjenama čini 60 procenata bruto društvenog proizvoda. Ali je stvarni rast bruto društvenog proizvoda u 2000. godini iznosio pristojnih 10 procenata i inflacija je u Federaciji povećana za svega 3 posto. U 2000. godini je inflacija u RS-u znatno usporena i iznosi osam procenata.

Penzioneri i dalje predstavljaju ugroženu kategoriju populacije, iako kontroverzni zakon s ciljem okončanja štetne prakse zaostalih isplata ipak ima pozitivnog efekta. Njihova protestna okupljanja puna gnjeva su se okončala s prošlom godinom.

Moj Ured je bio primoran da nametne i previse pozitivnih pomaka. Vlada Bosne i Hercegovine koja odlazi sa političke scene odbijala je da usvoji zakon o reformi penzionog sistema, čime je rizikovala gubitak na desetine miliona dolara prijeko potrebne pomoći MMF-a i Svjetske banke. Morao sam nametnuti taj zakon.

Ali zato vjerujem da sa novom bosansko-hercegovačkom vladom građani te zemlje imaju po prvi put vodje koji žele taj proces preuzeti u svoje ruke i sami izvršavati dužnosti i obaveze vlade.

I nova država i entitetske vlade imaju ambiciozne planove za daljnje reforme smanjenje poreskih stopa i proširenje poreske osnove, poboljšanje naplate carinskih dazbina i akciza, te nastavak privatizacije – kojima žele privući i domaću i stranu

investitore, te izbalansirati zvanične budžete.

Nove vlade su u velikoj mjeri zainteresirane za prekid lanca krijumčarenih cigareta i alkohola, zbog kojeg su, prema procjenama, svake godine bili na gubitku u iznosu od jedne četvrtine milijarde dolara. Dio većeg puzdanja je veća transparentnost i vladavina prava opet nešto što nije po ukusu nacionalista.

Proslog mjeseca sam sa funkcije direktora Elektroprivrede smijenio Edhema Bicakcica, koji je sve donedavno bio premijer Vlade Federacije i visi zvaničnik bosnjacke stranke SDA. Sada se protiv Bicakcica vode četiri krivične istrage zbog prevare i zloupotrebe javne funkcije. Nisam želio da on bude na sceni budući da ove godine zapocinjemo reorganizaciju javnih komunalnih preduzeća kao što su preduzeća za elektrodistribuciju i telekomunikacije. Distribuciju tih usluga, odredjivat će efikasnost i cijena, a ne pretpostavljena etnička pripadnost korisnika.

Ovo je uputilo jasan signal zvaničnicima da moraju temeljito promijeniti svoje ponašanje i, uz stvaranje suda na državnom nivou koji će arbitrirati u međunarodnim trgovinskim sporovima, u mnogome doprinijelo ojačanju povjerenja donatora.

Medjutim, gospodine Predsjednice, dame i gospodo, to nije imalo skoro nikakvog učinka na samouvjerenost nacionalista.

Od mog zadnjeg obraćanja Vijeću sigurnosti također sam donio važnu odluku o uspostavljanju Ustavnih komisija u oba entiteta. Ove Komisije će na privremenoj osnovi osigurati implementaciju historijske odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda u oba entiteta, sve do njene konačne implementacije koja se očekuje u toku ljeta.

Ova značajna pravna odluka u sustini znači da će prava svih konstitutivnih naroda u BiH, Bosnjaka, Hrvata, Srba i Ostalih, kao građana BiH biti u potpunosti zaštićena putem zakona u oba entiteta čak i prije nego što dođe do potpune

implementacije Odluke Ustavnog suda BiH. Ovo će imati ogroman i pozitivan uticaj na mnoge oblasti javnog života, od obrazovanja do zapošljavanja. To se nacionalistima takodje ne dopada.

U decembru prošle godine sam uspostavio Nezavisnu sudsku komisiju kako bih u cijeloj zemlji pokrenuo reformu sudstva i tuzilastava. To bi trebalo pomoći u uspostavi vladavine prava.

Pozitivne reforme, demokratske vlade koje žele članstvo u Evropskoj Uniji su takodje dio svakodnevnice u susjednoj Hrvatskoj i Jugoslaviji. Bosna i Hercegovina je upravo imenovala svog prvog ambasadora u Beogradu.

Kako će mnogobrojna međunarodna zajednica moći osigurati da Balkan bude integritan u Evropu kao jedan miran i prosperitetan region? Uprkos svojoj njegovoj kompleksnosti, vjerujem da je odgovor na ovo pitanje relativno jednostavan.

Prije svega, moramo i dalje pružati našu punu podršku haškom Međunarodnom tribunalu Ujedinjenih naroda za zločine počinjene na teritoriju bivše Jugoslavije. To je institucija koja ostvaruje rezultate. Izuzetno važna presuda donesena u slučaju Kunarac prošlog mjeseca predstavlja prvu presudu u kojoj se masovna silovanja pojedinačno tretiraju kao zločin protiv čovječnosti, što ima ogroman značaj za prava žena siroma svijeta.

Mnoge osobe osumnjicene za ratne zločine takodje shvataju upozorenja. Biljana Plavšić, bivša predsjednica Republike Srpske, optužena za zločine protiv čovječnosti u januaru se predala Tribunalu. Ovog mjeseca je, Blagoje Simić, optužen za zločine protiv čovječnosti koje je počinio kao najviši civilni zvaničnik u bosanskom gradu Samcu u toku rata, otputovao u Hag i sam se predao Sudu. On je prvi državljanin Jugoslavije koji je to dobrovoljno učinio.

Ne smijemo prestati vršiti pritisak. Vlada Sjedinjenih Američkih Država je jasno dala do znanja novim organima vlasti

u Beogradu da moraju saradjivati sa Tribunalom ili se suociti sa ukidanjem medjunarodne pomoci. Ovo ne smije biti prazna prijetnja.

Moramo se pobrinuti da Slobodan Milosevic, Radovan Karadzic i Ratko Mladic budu dovedeni pred lice pravde i da odgovaraju za svoje sudjelovanje u jednom od zadnjih, jezivih cinova mracnog stoljeca. Kao sto je pisac Michael Ignatieff rekao o nekaznjavanju ratnih zlocina: "Time se krug nekaznjavanja nastavlja, tako da se narodi i dalje slobodno mogu prepustiti svojim fantazijama o nepostojanju krivice."

Drugo, moramo prestati da obracamo paznju samo na ljude s oruzjem, kao sto su oni na makedonskoj granici ili u Presevskoj dolini na jugu Srbije.

Nismo uspjesni kada smo nejasni. U Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj i u Saveznoj Republici Jugoslaviji bili smo uspjesni svaki put kada je medjunarodna zajednica bila jednoglasna.

Prekrajanje granica na Balkanu, pokusaji zadovoljavanja nemogucih zahtjeva nacionalista koji zagovaraju ekskluzivisticku politiku, istrajavanje na jednonacionalnom idealu koji moze biti ostvaren jedino na pustom ostrvu, samo vodi ka daljem krvoprolicu i prolongiranom angazmanu medjunarodne zajednice. Haos ide u prilog jedino ratnim profiterima.

Implementacija Daytonskog mirovnog sporazuma pokazuje koliki znacaj ima pripadnost drzavi, koja je zasnovana na vladavini prava, sto je i stvorilo temelje za prosperitetne Sjedinjene Americke Drzave i ujedinjenu Evropu. To daje snagu ljudima jer im omogucava da putuju, trguju i razgovaraju bez straha, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost, jezik koji govore ili vjeru koju ispovjedaju.

Imamo vrlo snazna sredstva za uvjeravanje. Narodi jugoslovenske Evrope se mozda trenutno i ne slazu oko mnogih stvari, ali se slazu u jednom svi zeleva biti clanovi prosperitetne Evropske

Unije. Taj put ce za njih biti dug, ali on istovremeno mora biti i nesto vise od nejasne nade. Moramo nastaviti da u konkretnom smislu prezentiramo ove mogucnosti, kao sto to vec cinimo putem Pakta za stabilnost i drugih organizacija.

Buducnost balkanskog regiona vec poprima oblike u Bosni i Hercegovini. Izbori su pokazali da njeni gradjani pocinju uvidjati da zbog nacionalizma postaju siromasni i izolirani. Moramo nastaviti graditi na dosadasnjim postignucima. Nesmijemo odustati sada kada je posao tek napola završen.

Gospodine Predsjednice, dame i gospodo, zahvaljujem Vam se na paznji.